

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Кара-Чыраанская средняя общеобразовательная школа Сут-Хольскогочожууна Республики Тыва

Рассмотрено на заседании ШМО
Руководитель ШМО
Ондар / Ондар О.Б./
от «31» 08 2023 г

Согласовано
ЗД по УВР Карр /Кара-оол Р.Ю./
«31» августа 2023 г

Утверждено
приказом директора школы
Ондар /Ондар О.Б./
от 31.08.23 № 88

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА УЧЕБНОГО КУРСА

по литературному чтению на родном языке

(наименование учебного курса, предмета, дисциплины, модуля)

ДЛЯ 2 КЛАССА

Учитель начальных классов :Монгуш
К.К.
(Ф.И.О. учителя)

Кара-Чыраа-2023 г.

Эге школаның 2-ги клазынга «Литературлуг номчулга» эртеминин ажылчын программазы Тайылбыр бижик

2-ги класстың Литературлуг номчулга эртеминге тургускан календарьлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал өөредилге яамызынын чанында өөредилге-методиктиг чөвүлелдин бадылааны-биле, Э.Д.Ондарнын 1-4 класстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга (Кызыл-1998чыл) даянып тургустунган.

Эге школага чечен чогаал номчулгазының курузу уругларны чечен чогаал оранынче углап, сөстүң уран чурумалдыг омур-хевирин дамчыштыр чогаалдың (сөзүглелдин) долу болгаш делгем утка-шынарлыын хөй талазындан угаап билип алырынга дузалаар. Чечен чогаал номчулгазы сөстүң чогаадыкчы уран-мергенин билиндирип, чогаалдар номчуурунга уругларның сонугалын оттурар.

Эге школаның 2-ги клазынга литературлуг номчулга курузунуң утказы Любовь Салчаковна Кара-оолдун тургускан «литературлуг номчулга» номунуң, Е.Т.Танованың 2-ги класска «Класстан дашкаар номчулганың» дузазы-биле болгаш үстүнде айыттынган «1-4 класстарга тыва дыл болгаш номчулга программазының» аайы-биле илереттинер болгаш боттаныр. Номчулга номнарында кирген чогаалдарны шын сайгарып, ооң утказын өөреникчилерге шын, чедир билиндирерде, методиктиг аргаларны башкының тодаргай шилип алыры чугула. Чогаал сайгарылгазының үезинде сөзүглелдин чүгле сюжедин, ында кирген барымдаалыг дыңнадыгларны чугула көөр, чаңгыс талалаар чорукту база ону дамчыштыр илерээн билиглер-биле кызыгаарлаттынарын болдурбас. Амгы методиканың кол негелдези эгелеп чоруур номчукчунуң кичээнгейин чечен чогаалдың эстетиктиг бүдүжү, ында тургустунган мораль-этиктиг болуушкуннар; чогаалчының долгандыр турар хүрээлелге хамаарылгазы, көрүш-туружу ону дүвүредип чоруур үнелелдиг угланышкыннар, чаңчыл-сөзүглелдер айтырыглары база чогаал сайгарылгазынга хамаарышкан өске-даа айтырыглар хаара туткан турар ужурлуг.

Эге школага чечен чогаал номчулгазының программазы чечен-эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге үндезилеттингеш «литературлуг номчулга» номунуң тургузуун болгаш утказын тодарадыр. Оон аңгыда программа уругларның номчулгага хамаарышкан билиинин деңнелин, номчулганың сорулгазын, өөрениринин чамдык аргаларын айтып турар.

Бирги улдунда- 8 шак

Ийиги улдунда- 8 шак

үшкү улдунда- 10 шак

Дөрткү улдунда- 8 шак

Программа даазында темалар аайы-биле шактарга хувааттынган:

- Бистиң төрээн чуртувус (4 шак).

-Школа, сагылга-чурум болгаш өг-бүле (4 шак).

- Чылдың үелери (4 шак).
- Бойдусту камгалаары- Төрээн чуртун камгалаары (4 шак).
- Кадыкшыл дугайында сагыш салыышкын. Арыг-шевер (4 шак).
- Тыва чоннун чаагай чаңчылдары (4 шак).
- Байырлалдар болгаш тураскаалдыг хүннер (2 шак).
- Улустуң аас чогаалы 4 шак).
- Чыл дургузунда өрөнгөн чүүлүн катаптаары (4 шак).

Номчулгага болгаш чугаа сайзырадылгазынга өөреникчилерниң кол билиглери, мергежилдери болгаш чаңчылдары.

2-ги классты доозуп тургаш, өөреникчилер дараазында чүүлдерни шиңгээдип алган турар.

Номчулганың чаңчылдары:

Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес сөстөрни бүдүнү-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире сөстөрни слогтарга чарбышаан, шын, медеделдиг номчуп билир; домакка сөстөрни бот- боттарындан адырбайн, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганың темпизи чоорту дүргедеп, таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени минутада 35-45 хире сөс.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир сөстөрни болгаш домактарны шын, аянын, медеделдиг, илдик чокка, тода дыңналдыр номчуп шыдаптар; сөзүглелде чугула утка илередир сөстү үн-биле (үннү бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дүргени 1 минутада 55-60 хире сөс. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарның аянын үн-биле дамчыдып билир. Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот-онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес сөзүглелди иштинде номчуп билир.

Сөзүглел-биле ажыл. Номчаан чүүлүнге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир. Чогаалдың киржикчилериниң кылып турар чүүлдерин үнелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптар. Сөзүглелди боттарының сөстери-биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чүүлүнге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан сөзүглелдин адын номнун допчундан тып шыдаары. Башкының дузазы-биле кезектерге чарып каан сөзүглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш сөзүглелдин утказын шын тургузарынга баштайгы чаңчылдарны алыр. Шүлүктү аянынг номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

2-ги класстың өөреникчилериниң тыва дылда программаны билип алганының планнаттыгын түңнелдери.

Мөзү-шынарында, аажы-чанында (личностуг) хевирлеттинген турар билигleri:

- Төрөөн дылывыс харылзажырының база мээ–медереливистиң шынарын көргүзериңиң кол чепсээ;
  - Төрөөн дыл национал культуравыстың кол болуушкуну;
  - Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередириңге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чөптүг ажыглап билири.;
  - Төрөөн дылын улаштыр өөренириңге сонуургалын оттурары;
  - Аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.
- Төрөөн дылын сайзырадырыңга. ону кадагалап арттырырыңга өөреникчиңиң бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдың уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраы.

2-ги класстың өөреникчилериниң (личностуг) хевирлеттинген турар үжурлуг мөзү-шынары:

- долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру;
- езу-чурумга чагырткан, ужур-дүрүмнү сагып билир кижизиг мөзү – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар;

2-ги класстың өөреникчилериниң билииниң предметтиг хевирлеттинген турары:

- Ыткыр, сымыранып, иштинде сөзүглелди бодунуң билип алыр шаа-биле дүрген номчууру.
- Сөзүглелди хевирлерин литературлуг негелделерге дүүштүр (шын адалга, бижик демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.
- Сөзүглелдиң адынга болгаш бердинген чуруктарыңга даянып, ооң утказын баш удур даап бодаары.
- Номчаан чүлүнүң кол сөстериңге даянып, утказын бодунуң сөзү-биле дамчыдып билири.
- Болуушкуннарның болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.
- Сөзүглелди кезектерге утказының аайы-биле чарып, башкының дузазы-биле бөдүүн болгаш нарын план тургузуп, кезек бүрүзүңге база бүдүн сөзүглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.
- Номчаан чүүлүн долузу-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чүвелерниң овор-хевирин деңнеп, чугаалап билири.
- Номчуур номунуң титулдуг арынын, аннотациязын, эге база түнел сөзүңге даяныры.
- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап өөренири.

-Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны сүмелээн номнарга тургузары.

- Номчаан материалында кол маадырларның мөзү-шынарларын кижиниң алдынар ужурлуг дүрүмнери-биле деннээри.

2-ги класстың өөреникчилериниң предметтиг хевирлеттинген турар үжүрлүг билиглери:

-Номчаан чүүлүнге хамаарыштыр бодунуң бодалдарын илередип билири, ону аас болгаш бижимел-биле дамчыдып билири.

-Сөзүглелдин эстетиктиг болгаш мөзү-шынарга хамаарыштыр үнелиг талаларын бодунуң билип турар аайы-биле илередип билири.

Чугаа чорудулгазы болгаш медээлер-биле ажыл (метапредметтиг).

2-ги класстың өөреникчилериниң чугаа чорудулгазының болгаш медээлер-биле ажылдаарының (метапредметтиг) хевирлеттинген турары:

- утка болгаш дыл-домаанын талазы-биле чедингир сөзүглелди үн доктаашкыны, интонация болгаш номчулганын дүргенин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру;

- таныш эвес сөзүглелди номчуурунун дургени 1 минутада 55-60 хире сөс;

- чогаалдын адынга болгаш аңаа хамаарыштыр чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;

- чогаалдын темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлери, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;

а) Хун бүрүде кылыр ажылдар (регулятивтиг).

өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

- өөренип турар эртеминин тема, бөлүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;

- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип өөренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунуң, эштеринин ажылын үнелеп билиринге өөренири;

- бодунун кылыр ужурлуг ажылын планнап билири; салып алган сорулгаларын езугаар ажылын кылып билири;

өөреникчилерге хевирлеттинери:

- башкы-биле демниг ажылдажышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;

- кылып турар ажылдарын ажыл уезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;

- номчулга талазы –биле бодунун ажылын планнап билири.

б) 2-ги класстың өөреникчилериниң эртемге сонуургалын ханылыдыры-биле чоруттунган ажылдарның түңнелинде (познавательный)

өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

- өөредилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири ;
- белен таблицаларны, схемаларны, сөзүглелдерни немээри;

өөреникчилерге хевирлеттинери:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медеделдии-биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) 2-ги класстың өөреникчилериниң бот-боттарының аразында харылзажырынга хамаарыштыр хевирлеттинген турар билигдери (коммуникативтиг):

- аас чугаага диологту ажыглап билири;
- аңгы-аңгы бодалдарны өөренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредири;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлериңге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;
- болукке ажылдап ооренири; бодунун бодалындан аңгыда эжинин узел-бодалын база дыннап, унелеп билири;
- туннел ундурерде бодунун бодалын тайылбырлап билири болгаш эш-өөруннун узел-бодалы- биле деннештирип билири;

өөреникчилерниң харылзажырынга хамаарыштыр билиглериниң хевирлеттинери:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылды аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

- бөлүк-биле ажыл үезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

«Номчулга болгаш чугаа сайзырадылгасы» деп бөлүк

Планнынган түннел:

- аңгы-аңгы сөзүглелдерни быткыр дыңзыг аянныг номчулга, иштинде номчулга болгаш дыңнап турар уеде уткаларын шын медеделдиг билип алыры; оларның онзагай шынарларын (уран-чечен, эртем-популярлыг, тайылбырның), сөзүглелдерниң кол уткаларын болгаш кол маадырларын; утка аайы-биле айтырыгларга харыылап билири; болуушкуннарның чурумун тодарадып билири; номчаан азы дыңнаан өөредиглиг, эртем- популярлыг болгаш уран-чечен сөзүглелдерге айтырыгларны салып билири.

Бердинген түннелдерниң чедип алырының билии:

- сөзүглелдерниң аңгы-аңгы хевирлериниң шынарларын тодарадыры;
- номчаан азы дыңнаан сөзүглелиниң кол утказын, кол маадырларын, сөзүглелдиң утказынга хамаарышкан айтырыгларга харыылап тургаш, болуушкуннарның чурумун тодарадып билири;
- сөзүглелдиң утказынга хамаарышкан айтырыгларны салып билири.

Чыл дургузунда ажылдар

№	Хевирлери		1 улдун	2 улду н	3 улду н	4 улду н	Чылда
	Бижимел чугаа сайзырадылгасы	класска	-	1	1	1	3
		онаалга	-	-	1	1	3
	Чогаадыкчы чоруун сайзырады	класска	1	1	3	2	7
		онаалга	2	-	3	2	7
	Сөс-биле оюн		1				
	Шээжи-биле өөренир шүлүктөр		4	5	7	4	20
	Проектилер		1	1	1	1	4

	Театржыткан көргүзүг					
	Чогаалга чурук чуруур	4	2	2	1	9
	Аас чугаа сайзырадылгазы					
	Очулдурулга ажылы					
	Номчулгазының темпизи	55-70 сөс, 1 класска – 30 хире сөс				

Чыл дургузунда чогаалдарның жанр аайы-биле үлелгези

№	Жанр	1 улдун	2 улдун	3 улдун	4 улдун	Чылда
	Шүлүк, басня	8	11	8	4	31
	Чечен чугаалар	3	-	7	5	15
	Тоолдар	5	-	-	2	7
	Аас чогаалының биче хевирлери	-	-	3	1	4
	Тоолчургу, төөгү чугаалар	-	-	-	2	2
	Авторлуг тоол	1	3	-	-	4
		17	14	18	14	63

УМК «Школа России» 2 класс

1	тыва дыл	И.Ч. Эргил-оол, Н. Ч. Дамба, Н.М. Ондар	2 класс	2012 2016	2 - кү класстың тыва дыл программазын Тыва Республиканың ниити өөрөдилгезиниң эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр Александра Касхоевна	ИРНШМ ОиНРТ
---	----------	---	---------	--------------	---	----------------

					Ойдан-оол, Эртине Деспижековна Ондар, Наталья Чоодуевна Дамбаны-биле тургускан. Э.Д.Ондар «Методиктиг сүмелер» (Дөрт чылдыг эге школаның2-ги клазының «Тыва дыл» ному-биле ажылдаар башкыларга дузаламчы. Кызыл – 2008ч)	
2	литературлуг номчулга	Л.С. Кара- оол	2 класс	2012 2016	Рабочая программа 2 класса составлена в соответствии с примерной программой учебного курса «Литературное чтение» для 2-4 классов общеобразовательных учреждений с родным (тувинским) языком обучения.	ИРНШМ ОиНРТ

№	Кичээлдин темазы:	Шагы	Ай-хуну	
			планы	эдилге
	1-ги улдун - 17 шак			
1	Экии, Литературлуг номчулга!	1		
2	Ооренип оорен. Ч. Кара-куске. Арыг-силиг, чараш бижиир	1		
3	С.Сарыг-оол. Оореникчээ С. Маршак. Школачы билип алзын.	1		
	Чылдын уелери. Тодуг-догаа кузумейни.			
4	Б.Ховенмей. Куску хову. Г.Скребицкий «Кус»	1		
5	В.Бианки. Сыйтылаа куске.	1		
6	Чогаадыг «Экии, кус!»	1		
	Улустун аас-чогаалы. Тоолдар			
7	Тыва улустун тоолу. Дилги биле ала-сааскан.	1		
8	Хунажык анай.	1		

2-ги класска литературлуг номчулганын календарьлыг планнаашкыны.

9	Тыва улустун тоолу «Ийи куске».	1		
10	А.Шоюн. Селбер койгунак. Кл.д.н. Г.Скребицкийнини-биле. «Коданнын аян-чоруу».	1		
	2-ги улдун - 14 шак. Тос чузун малымайны.			
11	С.Сарыг-оол «Кулун», «Халбынмай»	1		
12	Ч.Кара –Куске «Анайларым»,Ю.Кюнзегеш «Узерхуна»	1		
	Арыг-шевер – кадыкшылдын ундезини.			
13	Л.Чадамба «Арыг-шевер».К.Чуковский «Чунар херек».	1		
	Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым.			
14	Кичээл-проект. ч/с Чурук-биле чугаа тургузар. «Тожуда кыш»	1		
15	Ч.Ондар.Чаа чылдын йорээли.	1		
16	Чогаадыг «Кышкы уе»	1		
	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери.			
17	Тывызыым – дытта , тоолум – дошта..А.Шоюн «Тып корунерем, уруглар?»	1		
18	Когудуглер . Уругларнын ырылары.	1		
	Бистин бичии оннуктеривис.			
19	Ю.Кюнзегеш «Койгунак» .А.Пушкин «Кушкаш».	1		

20	Чогаадыг «Бистин бичии оннуктеривис».	1		
	Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар .1шак			
21	Тоогу чугаалар «Мечи сылдыс». «Инек буурээ»	1		
	Эштигде –хоглуг ,эптигде – куштуг.			
22	Частырыглар – биле ажыл.И.Крылов «Куу, рак болгаш шортан»	1		
23	Чогаадыг «Мээн ынак эжим».	1		
24	Улус аразында не караа чымчак. Л.Чадамба. Март сези.	1		
25	Чылдын уелери. Хоглуг чазым.	1		
26	Ойнаксанчыг оюннарым. К.Ондар. Ойнап чору. Матпаадыр	1		
27	Кл.д.н. Е.Танова. Хоокуй хокпештер ужун мегелепкеним.	1		
28	С.Бюрбю. Час келди. В Бианкинии-биле. Бяштарнын байырлалы.	1		
29	Е.Танова. Хоокуй хокпештер ужун мегелепкеним.	1		
30	Оске чоннарнын аас чогаалы. Узбек улустун тоолу. «Эн эки белек».	1		
31	Чонум чаагай езу-чанчылдары. О.Сагаан-оол. «Анчынын чуга	1		

32	Эдертиг.	1		
33	Чылдын уелери. Чараш чайым. Э.Кечил-оол. Чечектерим. С.С оглу.	1		
34	Чогаадыг «Мээн чайгы дыштанылгам».	1		

**6. Приложение 2: Лист корректировки
рабочей программы**

Класс	Дата проведения по плану	Причина корректировки	Корректирующие мероприятия	Дата проведения по факту